

УДК -069 727.7

к. арх., В.І. Дивак

Київський національний університет будівництва і архітектури

ЕТАПИ РАЗВИТКУ ХУДОЖНІХ МУЗЕЇВ.

Розглядається розвиток художніх музеїв, визначаються етапи та їх основні характеристики.

Ключові слова: музеї, розширення музеїв.

В античну епоху в храмах, а потім в приватних колекціях (з III століття до н. е.) зосереджувалися переважно твори мистецтва (галереї Варреса, Сулли, колекції Сервілія, Красса, Лукулла, Помпея, Цезаря та ін.) [1].

У стародавніх цивілізаціях були представлені колекції музейного типу: давньоєгипетські «будинки життя», колекції Ура в державі шумерів, античний музейон. Головною метою домузейних утворень було накопичення та збереження пам'ятників природничої історії. Імениті можновладці, збираючи у своїх будинках коштовні предмети мистецтва, ювелірні вироби, переслідували мету такого «накопичення» прагненням виділитися. Принцип калократії – прагнення греків бути в усьому досконалыми, можливо, і став мотивацією для виникнення первісних форм сучасного музею. Антична людина мала бути довершеною і тілом і духом. Цікавість до колекціонування існувала і в середньовічній Європі, яку пов'язують з флорентійською династією Медічі. Різноманітні зібрання зберігалися у монастирях та соборах Італії, Франції, Німеччини. Здебільшого, то були предмети релігійного спрямування – образи святих, рукописи, предмети, що належали або приписувались священним особам. Епоха відродження спонукала заможних купців звернутись до традицій минулого. Небувала зацікавленість підштовхнула аристократів та купців створювати власні колекції з монет, печаток, медалей, гобеленів, скульптур, живопису. Флоренція відкриває найбільшу того часу галерею Уффіці (кінець XIV початок XV століття), яка вважається одним з перших в Європі музеєм. Створення галереї поклало кінець безсистемній, аматорській манері збирання речей та поклало початок наукового підходу до формування колекцій. До 1880 року музейний світ складався усього з декількох країн: Франції, Німеччини, Великої Британії, Італії. Особливо цінні, поодинокі зібрання знаходились і поза їх межами, але найбільш значущі експонати, з точки зору музейної справи, знаходились саме в цих країнах, хоча не в кожному музеї.

Наприкінці XVI століття в Італії виник новий тип приміщень, де зберігались твори мистецтва – кабінети (від франц. «cabinet», що означало – сусідня кімната). Вони мали вигляд окремої кімнати у структурі будівлі

(палацу) заможних людей і планувально не відрізнялися від інших, окрім того, що були наповнені артефактами. Кабінет не призначався для загального відвідування, а слугував виключно місцем “зберігання” експонатів в системі, яка визначалась самим власником і не мав наукового обґрунтування. Спочатку кабінетами називали шафи, де зберігались невеличкі предмети мистецтва, а згодом термін використовували в безпосередньому значенні “сусідня кімната”. “Кабінет” в перекладі з італійської означало шафу з висувними шухлядами [2]. В XV – XVI ст. в Італії створювались приміщення для зберігання колекцій – “студіоло”, “гардароба” або “камеріно”, в яких збиралась еліта для інтелектуальної та естетичної насолоди [3].

Визначним явищем у розвитку музеїв став перехід від закритих музейних колекцій до відкриття їх широкому загалу, що дало можливість долучитися до світової скарбниці мистецтва широким прошарком населення. Лувр став одним з перших музеїв, який набув публічності. Офіційно ця подія сталася 10 серпня 1793 року.

У 20 – ті роки 19 ст. в багатьох містах Німеччини відкриваються музеї для публіки. Та не тільки в цих державах проходять нові перетворення. Відчиняють двері і інші музеї: Прадо (1819), Ермітаж (1852), музей історії мистецтва у Відні (1891). Деякі музеї створювались на самому початку, як загальнодоступні: Британський музей (заснований 1892 р.), національна галерея у Лондоні (1824), Метрополітен – музей у Нью – Йорку (1872).

Постійне збільшення кількості експонатів і неможливості забезпечення функцій музею, призвело до необхідності зведення спеціальних будівель музеїв. В Потсдамі (Німеччина), в парку Сан-Сусі на протязі 1755 – 1763 років за проектом архітектора І.Г. Брюїнга була побудована перша будівля, призначена для використання в якості музею. Архітектурно – планувальна організація підпорядкована забезпеченню функцій музею. В складі будівлі були відсутні приміщення для проживання власників будівлі. Збільшені розміри вікон, що майже досягали підлоги. Для якісного освітлення, вікна експозиційних залів орієнтувалися на південь. Архітектурно – художній вигляд не набув якісних змін і повністю залишався в стилістиці палацової архітектури. У Берліні (Німеччина) були побудовані спеціальні будівлі для Старого музею (арх. К.Ф. Шінкель, 1824-1828), Нового музею (арх. Фрідріх Август Штюлер, 1843-1855), Національної галереї у (арх. Фрідріх Август Штюлер, 1869-1876).

На терені колишньої Російської імперії, теперішній території України, зводяться ряд спеціальних будівель для музеїв. Так в м. Керчі створюється музей старожитностей (арх. Дж. Торічеллі, 1865). За авторством того ж архітектора, в м. Одеса (1840) будується музей товариства історії та старожитностей.

Визначною будівлею в місті Києві став Педагогічний музей (арх. П. Альошин, 1911), побудований на ділянці землі поміж вулицями Фундуклеєвська (вул. Б. Хмельницького) та Миколаївським бульваром (бульв. Шевченка). Основою композиційного рішення став паралелограм з вписаним циліндром, який завершується фрагментом шару. Будівля мала “П” – образний план. При вирішенні конструкції широко використаний залізобетон. На протязі часу неоднаразово змінювалось функціональне призначення будівлі.

У Києві за проектом арх. П. Бойцова (1849-1918), з подальшим доопрацюванням арх. В. Городецького, зведено будівлю Київського художньо – промислового та наукового музею. У 1904 році відбулось його офіційне відкриття. З 1994 року музей переіменовано в Національний художній музей України [4].

Початок 20 століття відкрив шлях до нового теоретичного осмислення архітектури. В журналі “Еспрі Нуво” (L’Esprit Nouveau) вперше Ле Корбюз’є опублікував концепцію новітньої архітектури, що складалась з 5 елементів: стовпи – опори, пласкі дахи – тераси, вільне планування, вікна – стрічки, вільний фасад.

Ле Корбюз’є свої теоретичні розробки втілював у життя. Один з перших музеїв, який втратив класичні риси та спробував дати уявлення про нові тенденції в будівництві, був музей сучасного мистецтва Парижу. Він розглядається як проміжна ланка між класичним та новітнім музеєм. Насамперед, це видно на формуванні архітектурно – художньому вирішенні фасаду. За об’ємно – просторовим рішенням подібний до палацу, але позбавлений декоративного оздоблення (капітелі, архітектурні обломи).

В подальшому, Ле Корбюз’є реалізує ряд проектів за кордоном в таких містах як: Чандігарх (1952) та Ахмедабад (Індія, 1956), Національний музей західного мистецтва в Токіо (Японія, 1959) [5].

Етап новітніх музеїв початку ХХІст. характеризується появою нових музеїв, архітектурно – планувальне рішення яких базується на досягненнях в галузі матеріалів, та побудованих на них конструктивних системах. Одним з прикладів цього етапу може слугувати творчість архітектора З. Хадід та побудовані за її авторством музеї.

На основі проведеного автором узагальнення досвіду формування музеїв, можна поділити їх на 8 етапів:

- перший – ХVІст. д.н.е. – до кінця ХVІст. Виникнення протомузейних форм;
- другий – кінець ХVІст. – середина ХVІІІст. Створення перших музеїв;
- третій – середина ХVІІІст. Відкриття музеїв для широкого загалу відвідувачів;

- четвертий – середина XVIIIст. – середина XIXст. Перші спеціалізовані будівлі музеїв;
- п'ятий – до 30 років XXст. Музеї – палаци;
- шостий – 30 роки XXст. – 70 років XXст. Новий тип музею XXст.;
- сьомий – 70 роки XXст. – до 2000 року. Музеї кінця XXст.;
- восьмий – після 2000 року. Новітні музеї початку XXIст.

Література

1. Музейные здания. История и эволюция строительства [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.ipages.ru/index.php?ref_item_id=111&ref_dl=1
2. Семенов А.В. Етимологический словарь русского языка. Русский язык от А до Я. / Семенов А.В. – М. :Издательство «ЮНВЕС», 2003 г.
3. Мак-Коркодейл Ч. Убранство жилого интерьера от античности до наших дней / Ч. Мак-Коркодейл. - М., 1990. - с. 71-72.
4. Малаков Д. Городецкий. Виклик будівничого / Д. Малаков. – К., 2008. - 176 с.
5. Boesiger W. Le Corbusier / W. Boesiger (ed.). - Berlin, Birkhauser, 1998. - p. 225-240.

Аннотация

В статье рассматриваются результаты исследования причин возникновения расширения художественных музеев, определяются этапы развития и их основные характеристики.

Ключевые слова: музей, расширения музеев.

Abstract

The article deals with the development of art museums, defines the stages and their main characteristics.

Keywords: museum, museums extension.